Magiczny Kraków

Długa 72 - o ludziach

2026-09-26

Dzisiejszy adres Długa 72 kryje budynek o przemysłowej przeszłości. W okresie międzywojennym mieściły się tutaj magazyny przedsiębiorstwa spedycyjnego C. Hartwig. Historia posesji jest jednak znacznie starsza. W dawnych wykazach można ją rozpoznać dzięki niezmiennej liczbie spisowej 29, choć jej właściciele i numer porządkowy zmieniali się na przestrzeni lat.

W 1911 roku posesja figurowała już pod zachowanym do dziś adresem Długa 72. Jej właścicielką była wówczas **Maria Śmiechowska z Rożnowskich**. Co ciekawe, zarówno Śmiechowscy, jak i Rożnowscy zajmowali się produkcją mydła. Fabryka należąca do rodziny Rożnowskich znajdowała się nieopodal, przy obecnej ulicy Zygmunta Wróblewskiego.

Niespełna dekadę później przy Długiej 72 rozpoczął się nowy rozdział, tym razem związany z transportem i spedycją. Przedsiębiorstwo C. Hartwig działało już wtedy od ponad sześćdziesięciu lat. Jego założyciel, **Carl Hartwig**, rozpoczął działalność w Poznaniu w 1858 roku od prowadzenia zakładu garbarskiego. Wraz z rozwojem kolei i handlu zmienił jednak profil firmy, kierując ją w stronę spedycji. Przedsiębiorstwo organizowało odbiór i dostarczanie przesyłek kolejowych, zapewniało ich pakowanie i przechowywanie, a także zajmowało się przewozem materiałów oraz przeprowadzkami.

Po śmierci Carla Hartwiga w 1879 roku firmę prowadziła jego żona, wspierana przez prokurentów Augusta Dittricha i Edwarda Hampla. Mimo zmian właścicielskich zachowano nazwę założyciela. W następnych dziesięcioleciach przedsiębiorstwo rozbudowało swoje zaplecze transportowe i magazynowe, a po pierwszej wojnie światowej przeszło w polskie ręce. W 1919 roku zostało przekształcone w spółkę akcyjną, kierowaną przez Bolesława Webera, i zaczęło tworzyć oddziały w kolejnych miastach.

Jednym z tych miast był Kraków. W styczniu 1920 roku dyrektorem tutejszej filii został **Franciszek Marszał** (1888–1948), spedytor z kilkunastoletnim doświadczeniem. Kierował oddziałem w czasie, gdy rozpoczynała się budowa magazynów przy Długiej 72. Po dwóch latach objął oddział C. Hartwig w Gdańsku, a później należał do organizatorów Polskiego Związku Ekspedytorów Morskich w Gdyni i przez kilka lat był jego prezesem. Po zajęciu Gdyni przez Niemców we wrześniu 1939 roku wrócił do Krakowa. Podczas okupacji, do 1943 roku, kierował tutaj przedsiębiorstwem spedycyjnym Stoger, a następnie utrzymywał się z prac dorywczych.

Biuro krakowskiego oddziału mieściło się przy Rynku Głównym, natomiast przy Długiej 72 rozpoczęto budowę magazynów. W lipcu tego samego roku firma wykupiła działki należące do Jurkowskich i Michalskich. Stały na nich dom mieszkalny oraz stajnie dla koni, które później rozebrano.

Nie oznaczało to jednak rezygnacji z transportu konnego. W nowym kompleksie stajnie urządzono na parterze bocznych skrzydeł magazynu. Przewidziano w nim również mieszkanie służbowe dla

nadzorcy czuwającego nad obiektem.

Projekt magazynów przygotował **Ludwik Wojtyczko,** a krakowski magistrat zatwierdził go we wrześniu 1920 roku. „Nowa Reforma” nazwała powstający obiekt *„niezwykłą budowlą w Krakowie”*. Gmach oferował ponad sześć tysięcy metrów kwadratowych powierzchni składowej, a jego pojemność szacowano na ładunek 750 wagonów towarowych. Na górnych kondygnacjach zaplanowano zamykane kabiny magazynowe przeznaczone do wynajęcia, natomiast w podziemiach schowki na szczególnie wartościowe przedmioty.

Chociaż prace budowlane wciąż trwały, część magazynów była już wykorzystywana. W 1921 roku „Naprzód” donosił o włamaniu do składów C. Hartwig, mieszczących się w piwnicach przy Długiej 72. Nieznani sprawcy dostali się do nich w niedzielę wieczorem i wynieśli znaczną ilość towaru. Wartości strat nie podano, zaznaczono jedynie, że były bardzo duże.

Budowę ukończono około 1922 roku. Nad przejazdem łączącym skrzydła magazynu umieszczono **figurę Merkurego**. Rzymski patron kupców, podróżnych i posłańców, przedstawiony w skrzydlatym hełmie i na kuli ziemskiej, symbolizował międzynarodowy zasięg działalności firmy. Trudno było wybrać lepszego opiekuna dla przedsiębiorstwa spedycyjnego.

Po ukończeniu budowy magazyny zapełniły się towarami należącymi nie tylko do C. Hartwig. Część powierzchni wynajmowano krakowskim przedsiębiorstwom, które nie posiadały własnego zaplecza.

Jedną z firm korzystających z magazynów przy Długiej 72 był **Arcyksiążęcy Browar w Żywcu.** W 1937 roku przedsiębiorstwo przejęło sprzedaż piwa w Krakowie i okolicy pod własny zarząd, rezygnując z usług dotychczasowego przedstawiciela, Józefa Baslera. Skład żywieckiego piwa urządzono w gmachu C. Hartwig. Jeszcze w 1939 roku reklamy przedsiębiorstwa wskazywały Długą 72 jako adres jego krakowskich magazynów.

Okupacja przerwała dotychczasowy sposób funkcjonowania obiektu. Do 1942 roku magazyny pozostawały pod zarządem komisarycznym. Później włączono je do wspólnej struktury skupiającej kilka przedsiębiorstw celnych i spedycyjnych. Należały do niej m.in. firmy **Polski Glob, Lloyd i Schenker**.

W latach 1945–1947 magazyny podlegały Państwowemu Przedsiębiorstwu Transportowo-Spedycyjnemu. Kolejna reorganizacja nastąpiła w 1948 roku. Obsługę przewozów krajowych przekazywano **PKS**, natomiast C. Hartwig skoncentrował się na transporcie zagranicznym. Magazyn przy Długiej 72 podporządkowano wówczas zarządowi firmy w Katowicach.

C. Hartwig korzystał z obiektu do lat sześćdziesiątych XX wieku. Następnie działalność magazynową przeniesiono w okolice czwartej bramy dworca towarowego przy ulicy Kamiennej, a zabudowania przy Długiej przejęło **Wojskowe Przedsiębiorstwo Handlowe**. W ten sposób po ponad czterech dekadach zakończył się związek Długiej 72 z firmą C. Hartwig.

Bibliografia:

- *Czech, Józef. Kalendarz Krakowski na rok ... (różne roczniki). Kraków: Drukarnia Józefa Czecha. Dostęp online: https://mbc.malopolska.pl*
- *Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Krakowa. Karta adresowa zabytku: ul. Długa 72. Dostęp online: https://zabytek.pl*

Czasopisma i prasa:

- *Głos Narodu, 1921, nr 294.*
- *Naprzód: organ Polskiej Partji Socjalistycznej, 1921, nr 131.*
- *Naprzód: organ Polskiej Partji Socjalistycznej, 1937, nr 309.*
- *Nowa Reforma, 1921, nr 203.*
- *Przegląd Kupiecki: organ Krakowskiego Stowarzyszenia Kupców, 1920, nr 32.*
- *Przegląd Kupiecki: organ Krakowskiego Stowarzyszenia Kupców, 1920, nr 35.*
- *Przegląd Kupiecki: organ Związku Stowarzyszeń Kupieckich Małopolski Zachodniej i Śląska, 1939, nr 5.*

Strony internetowe:

- *https://www.gdyniawsieci.pl/*
- *https://e-logistyka.pl/*

Artykuł autorstwa Lany Dadu - Dawny Kraków